

Stappenplan wijkanalyse maken

In wijken met een sociaaleconomische achterstand hangen gezondheidsproblemen van de bewoners vaak nauw samen met hun leefomgeving. Met een wijkanalyse kom je erachter welke omgevingsfactoren de gezondheid beïnvloeden. In 7 stappen leggen we uit hoe je een goede wijkanalyse maakt, waarmee je de zelfredzaamheid van de bewoners in de wijk kunt vergroten. Stap 8 gaat over het verbeteren van de leefsituatie in de wijk en in stap 9 krijg je tips voor een succesvolle uitvoering van je verbeterproject.

Voorwaarden voor een goede wijkanalyse

Voor een goede wijkanalyse, waarmee je daadwerkelijk de gezondheid en zelfredzaamheid van de wijkbewoners kunt verbeteren, moet je 6 dingen doen:

1. Maak een grondige analyse van de wijk en het probleem.
2. Maak een grondige analyse van de doelgroep.
3. Vind aansluiting bij de leefwereld van de doelgroep.
4. Zorg ervoor dat de doelgroep actief betrokken is bij je project.
5. Geef mensen het vertrouwen dat zij het probleem zelf kunnen oplossen. Ga uit van de kracht en potentie van de bewoners in de wijk. Dit noemen we ook wel de 'empowermentgedachte'.
6. Werk samen met niet-professionals en sleutelfiguren (zoals de conciërge van de woningbouwvereniging, SRV-man, eigenaar van het buurtcafé, medewerker van de buurtsupermarkt, etc.) en maak gebruik van hun kennis van de wijk.

In het stappenplan wijkanalyse komen al deze onderdelen aan bod.

Welke inzet en competenties heb je nodig?

Het maken van een wijkanalyse en bijbehorend verbeterplan is een intensief project. Wat moet je kunnen als wijkverpleegkundige om je project tot een succes te maken?

- samenwerken: ga op pad en leg contacten met mensen in de wijk;
- investeren in relaties met niet-professionals en sleutelfiguren, en hun kennis benutten;
- je verdiepen in modellen, theorieën en benaderingswijzen;
- signalen en bevindingen doorgeven aan andere partijen, ook aan de gemeentepolitiek;
- breder kijken dan individuele dossiers: kijk ook naar de omgeving;
- de wijk tot in de puntjes kennen!

En dan nu aan de slag!

In 9 stappen leggen we je uit hoe je een wijkanalyse maakt en waar je op moet letten als je de gezondheid in jouw wijk wilt verbeteren. Veel succes!

Stap 1: Wijk bepalen

Bepaal de wijk die je wilt analyseren. Baken duidelijk af welke straten je wel en niet meeneemt in je analyse.

Stap 2: Observeer de wijk

Observeer de wijk met behulp van het Windshield Survey invulformulier (zie bijlage 1 op pagina 5). De vragen op dit formulier geven aan waar je op moet letten. Print het formulier uit en maak eens een wandeling door de wijk. Kijk goed om je heen en spreek mensen aan. Probeer te ontdekken wat de mensen in de wijk bezighoudt. Waar praten ze over? Informeer bij sleutelfiguren in de wijk wat er

speelt. Let ook goed op de omgeving. Hoe is de kwaliteit van de huizen? Zijn er parkjes of speeltuinen? Hoe schoon is de buurt?

Stap 3: Verzamel relevante demografische en epidemiologische gegevens

Zoek uit hoe de bevolkingssamenstelling van de wijk eruitziet, of er gezondheidsproblemen zijn en waar mensen terecht kunnen met hun problemen. Kijk bijvoorbeeld naar:

- **Bevolkingssamenstelling**
Wat is de bevolkingssamenstelling van de wijk? Voelen mensen zich veilig? Is er sprake van sociale problematiek of sociaal isolement? Zijn er sociaaleconomische verschillen (kijk bijvoorbeeld naar armoede, werkloosheidspercentage, arbeidsongeschiktheid, financiële problemen)? Zijn er culturele aspecten die een belangrijke rol spelen in de wijk?
- **Zorg- en welzijnsvoorzieningen**
Welke zorg- en welzijnsvoorzieningen zijn er in de wijk? Hoeveel huisartsen zijn er? Is er een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)? Op www.cjg.nl vind je de gegevens van alle centra in Nederland.
- **Informele netwerken in de wijk**
Zijn er informele netwerken of organisaties actief in de wijk? Denk bijvoorbeeld aan een buurtvereniging, een ouderenbond, speeltuinvereniging enzovoort.
- **Gezondheidsproblemen**
Wat is er bekend over gezondheidsproblemen in de wijk? Denk bijvoorbeeld aan overgewicht, psychische problemen, COPD, enzovoort.

Waar vind je demografische en epidemiologische gegevens?

1. Op de website van de gemeente waarin je wijk ligt, staat vaak veel informatie over de wijken en buurten. Mogelijk vind je hier ook de actuele gezondheidsmonitor van de gemeente.
2. Op www.funda.nl (de website van makelaars in Nederland) staat veel informatie over buurten. Ga naar de website en vul de plaatsnaam of postcode van de wijk die je wilt analyseren in. Je krijgt dan een overzicht van alle koophuizen in dat gebied. Wanneer je een huis aanklikt, krijg je allerlei aanvullende informatie. Een van de laatste opties is 'kaart en buurt' (zie afbeelding). Hier vind je gegevens over onder andere de bevolkingsopbouw, gezinssamenstelling, woningtypen (met bouwjaar) en inkomensverdeling in de wijk of buurt.

3. Op www.cbsinuwbuurt.nl vind je veel informatie over de bevolking. Vul de plaatsnaam of postcode van jouw wijk in, of klik op een gebied op de kaart. Je krijgt dan allerlei informatie over bijvoorbeeld inkomen, bevolkingssamenstelling, onderwijs en gezondheidsvoorzieningen in die buurt.

Stap 4: Ga op zoek naar de verhalen achter je verzamelde gegevens

Feiten en cijfers zijn nuttige gegevens, maar hoe ervaren de bewoners het leven in hun wijk? Waar ondervinden zij hinder van?

- Zijn er sociale problemen (financieel of op het gebied van sociale relaties)?
- Hoe is de woonomgeving? Voelen mensen zich veilig? Zijn er voldoende groenvoorzieningen?
- Is er sprake van gezondheidsproblemen in de wijk?
- Zijn er dingen die de wijkbewoners graag willen veranderen?

Stap 5: Breng het sociale netwerk in kaart

Zijn er (voldoende) voorzieningen in de wijk waar mensen terecht kunnen voor ondersteuning bij eventuele problemen? Denk bijvoorbeeld aan:

- gezondheidszorginstellingen en professionals;
- welzijnsinstellingen;
- informele netwerken, zoals buurtbewoners, huurdersverenigingen;
- wijkagenten of een woningbouwvereniging;
- sleutelfiguren die veel weten over de wijk, zoals vaste medewerkers van de plaatselijke supermarkt of het buurtcafé, de SRV-man enzovoort.

Stap 6: Controleer je gegevens met de Checklist wijkdiagnose

Beoordeel alle relevante omgevingsfactoren van jouw wijk op de Checklist wijkdiagnose (zie bijlage 2 op pagina 8). Op het formulier staan alle factoren die te maken hebben met:

- de fysieke omgeving (huizen, groenvoorzieningen);
- de maatschappelijke omgeving;
- sociale en welzijnsproblemen;
- gezondheidsproblemen.

Noteer per onderdeel of de situatie in jouw wijk goed, redelijk of slecht is. En geef bij elk onderdeel aan hoe zeker je bent van jouw observatie. Weet je zeker dat de situatie zo is, heb je een vermoeden, of is je inschatting gebaseerd op hopen, gokken of vrezen? Als je twijfelt, dus bij vermoeden of hopen, moet je de situatie verder onderzoeken.

Stap 7: Stel de wijkdiagnose

Wanneer je stap 1 t/m 6 grondig hebt doorlopen, ben je nu klaar om een goede wijkdiagnose te stellen. Vermeld in je diagnose:

- wat het wijkgezondheidsprofiel is;
- welke gezondheidsbelemmerende of -bevorderende factoren een rol spelen in de wijk;
- wat de belangrijkste verbeterpunten zijn.

Stap 8: Formuleer doelen om de leefsituatie in de wijk te verbeteren

Wat ga je doen om de gezondheid en zelfredzaamheid van de wijkbewoners te verbeteren? Welke doelen wil je bereiken, welke impact heeft dat op de gezondheid, en wat vinden de bewoners daarvan?

Betrokken bewoners zijn de sleutel tot succes

Betrek de bewoners actief bij het formuleren van de doelen en activiteiten. Luister goed naar wat zij belangrijk vinden en hoe zij benaderd willen worden. Geef de bewoners het gevoel dat ze het probleem zelf kunnen oplossen, en zorg ervoor dat zij achter de veranderingen staan.

Verplaats je in de leefwereld van de bewoners

Een project om een wijk vriendelijker te maken voor kinderen en beweging in de buitenlucht, is vaak effectiever dan een campagne tegen overgewicht. Gezondheidsproblemen hebben voor bewoners meestal niet de hoogste prioriteit, maar veiligheid, leefbaarheid of pesten op school wel. Deze aspecten hebben ook invloed op de gezondheid, dus probeer je te verplaatsen in de leefwereld van de wijkbewoners, en verbind gezondheid aan thema's die zij belangrijk vinden!

Stel haalbare doelen

Leg de lat niet te hoog. De bewoners moeten de doelen samen kunnen bereiken. En vergeet niet om successen te vieren, al zijn ze nog zo klein. Want met een positieve benadering blijven mensen gemotiveerd. Verwacht echter geen gezondheidseffecten op korte termijn, die worden vaak pas na langere tijd (bijvoorbeeld 5 jaar) zichtbaar. Wil je weten hoe je haalbare doelen stelt? Bekijk dan de tool SMARTI doelen stellen.

Stap 9: Uitvoering: wie betrek je bij je project?

Een wijk veranderen kun je niet alleen, dus denk goed na over hoe je de bewoners betrekt bij jouw project en met welke andere partijen je wilt samenwerken. Denk bijvoorbeeld aan de GGD, psychiatrische hulpverleners, verloskundigen, huisartsen, de woningbouwcorporatie, bewonersorganisaties, buurtwerkers, buurtcomités, kinderopvang, vrouwenverenigingen, enzovoort.

Vergroot het draagvlak met een gezamenlijke aanpak

Richt je niet alleen op gezondheidsorganisaties, maar durf breder te denken! Bespreek de aanpak en mogelijke effecten van je plan bijvoorbeeld met zorgverzekeraars, de gemeente en het WMO-loket. Probeer de andere partijen projectpartners te maken. Met een brede samenwerking en gezamenlijke aanpak van het project, creëer je meer draagvlak en heb je een sterker verhaal naar buiten toe (bijvoorbeeld naar de wethouder en/of lokale pers).

Bijlage 1: Windshield Survey invulformulier

Met dit formulier breng je eenvoudig alle omgevingsfactoren in kaart die invloed hebben op de gezondheid van de bewoners in jouw wijk.

Windshield Survey invulformulier

Wijk:

Ingevuld door:

Datum:

TE OBSERVEREN PUNTEN	OBSERVATIES
I. Community Core	
1. Geschiedenis <ul style="list-style-type: none"> a. Oude huizen of nieuwbouw? b. Gesprek aangaan: <ul style="list-style-type: none"> i. Hoe lang woont u hier? ii. Is de wijk veranderd? iii. Is er iemand die de geschiedenis van de wijk kent? c. Historische aspecten. 	
2. Bevolkingssamenstelling <ul style="list-style-type: none"> a. Soort mensen: <ul style="list-style-type: none"> i. Jongeren / volwassenen / ouderen; ii. Dakloos; iii. Alleenstaanden; iv. Gezinnen met en zonder kinderen; v. Culturen; vi. Diversiteit? 	
3. Culturen en religie <ul style="list-style-type: none"> a. Indicatoren van verschillende culturen in de wijk? <ul style="list-style-type: none"> i. Restaurants e.d.; ii. Festivals; iii. Verenigingen; iv. Overig. b. Kerken / moskeeën / tempels? c. Diversiteit? 	
II. Subsystems	
4. Fysieke omgeving: Hoe ziet de wijk eruit? Denk aan: <ul style="list-style-type: none"> a. Luchtkwaliteit; b. Flora; c. Huisvesting; d. Openbare ruimte; e. Groenvoorzieningen; f. Openbare gebouwen; g. Onderhoud, bloemen / tuinen / kunst; h. Natuurlijke schoonheid; i. Water; j. Klimaat; k. Hoe groot is de wijk; 	

<p>5. Gezondheidsvoorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Bewijs van chronische of acute gezondheidsproblemen; b. Opvanghuizen; c. Thuiszorg, praktijken huisarts, tandarts, etc.; d. Gezondheidscentra, buurtnetwerken; e. Jeugdgezondheidszorg, CJG; f. Maaltijdvoorzieningen, voedselbank; g. Voorzieningen buiten de wijk, maar wel bereikbaar voor bewoners; 	
<p>6. Economie</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Bloeiend of sjofel? b. Bedrijven / winkels / werkgelegenheid; c. Kringloopwinkels; d. Waar winkelen de mensen? e. Hebben winkels ook een buurtfunctie, zijn het ook ontmoetingsplaatsen? 	
<p>7. Vervoer en veiligheid</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Eigen vervoer en/of openbaar vervoer; b. Bussen / fietsen / taxi's? c. Stoepen / fietspaden; d. Mogelijkheden voor mensen met beperking? e. Brandweer / politie? f. Criminaliteit; g. Voelen mensen zich veilig? 	
<p>8. Politiek en bestuur</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Teken van politieke activiteiten? (Posters, ontmoetingen, etc.) b. Dominante partij? c. Hoe zit het bestuur van de wijk in elkaar? d. Worden bewoners betrokken bij beslissingen? 	
<p>9. Communicatie</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Wat zijn ontmoetingsplaatsen in de buurt? b. Welke (wijk)kranten zijn er? c. Buurtcafés; d. Buurt- of wijkcentra, clubhuizen; e. Verenigingsleven / bewonersorganisaties; f. Hebben mensen tv / radio / internet? g. Wat kijken ze en waar luisteren ze naar? h. Hoe wordt informatie overdragen in de wijk? 	
<p>10. Onderwijs / Educatie</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Zijn er scholen? <ul style="list-style-type: none"> i. Hoe zien de scholen eruit? ii. Hoe is de reputatie? b. Organiseren ze buitenschoolse activiteiten? <ul style="list-style-type: none"> i. Zijn ze er en worden ze gebruikt? c. Zijn er bibliotheken? 	

<p>11. Ontspanning</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Waar spelen kinderen? b. Wat zijn de meest voorkomende vormen van ontspanning? c. Wie doen eraan mee? d. Welke faciliteiten zijn aanwezig voor recreatie? 	
<p>III. Bewoners</p>	
<p>12. De bewoners</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Wat vinden ze van de wijk? b. Welke sterke punten benoemen ze van de wijk? c. Welke problemen benoemen ze? <ul style="list-style-type: none"> i. Vraag het aan verschillende bewoners, bv: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ouderen; 2. Jongeren; 3. Winkeliers, horeca; 4. Welzijnswerkers, wijkagent; 5. Werkenden; 6. Zorgprofessionals; 7. Ambtenaar, beleidsmedewerker; 8. Ouders met kinderen. ii. Houd bij wie welk antwoord geeft. 	

Bijlage 2: Checklist wijkdiagnose

Op dit formulier schrijf je de omgevingsfactoren en gezondheidsproblemen die een rol spelen in jouw wijk. Achter elk onderdeel vul je in hoe zeker je bent van jouw inschatting.

Checklist wijkdiagnose

Determinant	Beoordeling				Bron		
	(Zeer) Goed	Redelijk	(zeer) Slecht	???	Weten	Vermoeden	Hopen
FYSIEKE OMGEVING							
Huisvesting:							
- Oppervlakte							
- Technische kwaliteit huisvesting							
- Onbewoonbaar verklaarde woningen							
- Vul desgewenst aan							
Woonomgeving:							
- Groen / Speelmogelijkheden							
- Veiligheid							
- Vervuiling / graffiti							
- Verkeer							
- Hygiëne / Milieu							
- Etc.							
- Vul desgewenst aan							
SOCIALE OMGEVING							
Bevolkingsopbouw:							
- Sociale cohesie							
- Verhouding allochtonen-autochtonen is problematisch							
- Mate van inburgering							
- Discriminatie / sociale veiligheid							
- Sociale netwerken / verenigingsleven							
- Vul desgewenst aan							
Sociaal Economische Status:							
- Percentage mensen met een uitkering							
- Armoede							
- Werkloosheid							
- Arbeidsongeschiktheid							
- Opleidingsniveau							
- Vul desgewenst aan							

Determinant	Beoordeling				Bron		
	(Zeer) Goed	Redelijk	(zeer) Slecht	???	Weten	Vermoeden	Hopen
LEEFSTIJL							
- Bewegen							
- Voeding							
- Genotsmiddelen							
- Roken							
- Vul desgewenst aan							
GEZONDHEIDSPROBLEMEN							
- Overgewicht							
- Eenzaamheid							
- Depressie / psychische klachten							
- Hart- en vaatziekten							
- COPD							
- Etc.							
- Vul desgewenst aan							
ZORGSYSTEEM							
Gezondheidsvoorzieningen							
- Huisartsen							
- Buurtnetwerken							
- Hometeams							
- Vul desgewenst aan							
Welzijnsvoorzieningen:							
- Jeugdvoorzieningen							
- Buurtvoorzieningen							
- Club- en buurthuizen							
- Etc.							
- Vul desgewenst aan							
Informele netwerken:							
- Buurtverenigingen							
- Eigen Kracht netwerken							
- Bewonersorganisaties							
- Ouderenbonden							
- Patiëntenorganisaties							
- Vul desgewenst aan							
Sleutelfiguren							
- Buurtsuper / SRV-man							
- Conciërge woningcorporatie							
- Wijkagent							
- Etc.							
- Vul desgewenst aan							